

Preek over Psalm 80

Liturgie:

Votum en groet

Zingen: Ps. 92:1,2,7

Gebed

Schriftlezing + Tekst: Psalm 80

Zingen: Ps. 80:1,2,3

Preek

Zingen: Ps. 80:8,9,10

Geloofsbelijdenis

Zingen: Gez. 160

Gebed

Collecte

Zingen: Gez. 110:1,2,3,4,5

Zegen

Gehouden te: Baflo, 20-07-14 (14.30 u.)

Preek

Thema: 'HEER, toon uw lichtend gelaat en wij zijn gered.'

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters, jong en oud,

1. De lelies

'De lelies.' Dat was kennelijk een bekend lied in Israël. In het psalmboek vinden we drie psalmen, die gezongen zijn 'Op de wijs van De lelies'. De psalmen 45, 69 en 80. Een psalm uit de bundel van de Korachieten, van David en van Asaf.

Deze psalmen verschillen nogal qua inhoud en toonzetting. Psalm 45 is een liefdeslied, een psalm bij het huwelijk van de koning en zijn bruid. Psalm 69 is een persoonlijk lied van David vanuit grote nood. Hij roept tot de Heer om redding. Psalm 80 is een gebed van een dichter en de gelovige rest van Gods gemeente om redding voor Gods volk in nood.

Toch alle drie psalmen op de melodie van De lelies. Nu zijn zulke muzikale aanduidingen bij de psalmen nogal raadselachtig. Hoe het met de begeleiding en de melodieën precies zat, kunnen we niet meer achterhalen. Opnames zijn er niet van gemaakt, helaas!

Psalm 80 wordt in het opschrift verder 'een getuigenis' genoemd. De dichter wil kennelijk een boodschap afgeven. Naar de HEER toe en ook naar Gods gemeente toe. Gods volk, dat er in geestelijk en politiek opzicht erg slecht voor staat op dat moment. Er is redding nodig en herstel en bekering. Dat moet van God komen en dat kan alleen van de HEER komen.

Als getuigenis is de psalm een gebed om Gods ingrijpende genade. In een aangrijpend lied wordt dat onder woorden gebracht. Bij herhaling en met toenemende intensiteit. Let maar op de naam van God, die hier keer op keer wordt aangeroepen.

Als thema voor de preek koos ik een paar woorden uit het refrein van de psalm.

'HEER, toon uw lichtend gelaat en wij zijn gered.'

Dit gebed

- roept om de horende herder;
- kent de kracht van de klacht;
- heeft een toenemende intensiteit.

2. De horende herder.

*"Hoor ons, herder van Israël,
die Jozef leidt als een kudde."* (vs. 1)

Wat een binnenkomst van de dichter bij de Heer! Vrijmoedig klopt hij op de deur van Gods heiligdom. Hij niet alleen, maar samen met de gelovige rest van Gods gemeente.

"Hoor ons, herder van Israël..."

In de eredienst klinkt dit gebed om hulp in de richting van het heiligdom, waar de ark met de cherubs staat, de uitbeelding van Gods troon in de hemel. God de HEER wordt aangeroepen als herder van Israël, als de leider van de kudde 'Jozef'.

Hier klinkt opnieuw het herdersmotief, zoals vaak in de psalmen. Het bekendst is uiteraard Psalm 23: 'De HEER is mijn herder.' Herder en kudde: de HEER en zijn volk. We komen het ook tegen in de psalmen 77, 78 en 79.

*"Wij zijn uw volk, de kudde die u hoedt,
wij zullen u prijzen tot in eeuwigheid,
van geslacht op geslacht verhalen van uw roem." (Ps. 79:13)*

Het lijkt een verbindend motief, waarom deze psalmen hier bij elkaar geplaatst zijn in de bundel van Asaf.

God leidt als een herder zijn volk Israël. Heel het volk is er bij betrokken. Maar dan noemt de dichter de naam van Jozef. En in vers 3 de namen van Efraïm, Benjamin en Manasse. En hij bidt om Gods komst en ingrijpen voor hen.

De naam Jozef staat voor het Tienstammenrijk. De stammen Efraïm en Manasse vormden de ruggengraat van dat rijk. Benjamin, de andere zoon van Jakob en Rachel, wordt kennelijk bij het Noordelijke rijk gerekend. Benjamins grondgebied lag in het hart van het land op de grens van de beide rijken.

Met het Tienstammenrijk was het niet best gesteld in de tijd, dat deze psalm gedicht wordt. Hoogstwaarschijnlijk kort voordat de Assyriërs Samaria hebben veroverd en deze stammen weggevoerd.

Het is de periode van de laatste koningen. De Assyriërs zijn al begonnen met hun veroveringen. Ze zijn zelfs al doorgedrongen tot voor de poorten van Jeruzalem in het zuidelijke rijk.

Een beroerde politieke situatie dus.

Maar ook geestelijk gezien was het slecht gesteld met Jozef en zijn stammen. De koningen volgden elkaar snel op. En ze deden wat slecht is in de ogen van de HEER. Meerdere profeten kwamen met het woord van de Heer voor Israël. Ze riepen het op zich te bekeren. Ze waarschuwden de mensen voor de toorn van de HEER.

Maar ze vonden heel weinig gehoor. Men ging gewoon door met de kalverendienst en de Baälsdienst. En ze bleven God en zijn verbond vergeten en God de rug toekeren. Ze leefden niet met hun gezicht naar God.

Toen draaide de HEER zijn gezicht van Jozef weg. Niet onaangekondigd of in een opwelling. Maar naar zijn eigen woord.

Zo zou Hij het doen, als zijn volk Hem voortdurend links liet liggen en zijn woord en beloften in ongeloof verwierp.

*"Laat uw kracht ontwaken,
kom, en red ons.
God, keer ons lot ten goede,
toon uw lichtend gelaat en wij zijn gered." (vs. 3,4)*

'Toon uw lichtend gelaat,' bidden de gelovigen. Want ze merken, dat God zijn gelaat heeft weggedraaid van zijn volk. Hij laat zijn vriendelijk gezicht niet zien. Maar de achterkant ervan, zijn toorn.

God is in zekere zin weggegaan en moet weer komen en zijn volk redden. Daar bidden wij om, is het getuigenis van Asaf en de zijnen.

Gods kracht is ter ruste gegaan, op verlof gestuurd. Zijn paraatheid verminderd, een schaal omlaag gedraaid. Van verhoogde waakzaamheid naar de slaapstand. Zo constateren en beleven de gelovigen dat. En zij bidden:

"Laat uw kracht ontwaken, ..."

Het is ongeveer hetzelfde beeld, als we vinden in Psalm 78:65. Maar daar is het nog gedurfter, de vergelijking nog gewaagder.

*"De Heer ontwaakte als uit een slaap
als een strijder uit de roes van de wijn, ..."*

De Heer leek in slaap gevallen te zijn. Of bevangen door een roes van een aangeschoten soldaat. En Gods strijdkracht leek in slaapstand te zijn gezet. Maar de dichter roept God op om zijn kracht weer te laten ontwaken. Om te komen tot redding van zijn volk. Om in luister te verschijnen ten bate van Jozef: van Efraïm, Benjamin en Manasse.

Dat moet voor de Heer heel simpel zijn. Hij hoeft zich alleen maar om te draaien en in gunst naar zijn volk te kijken.

"HEER, toon uw lichtend gelaat en wij zijn gered."

Heer, wees voor ons de horende herder. Wij roepen en blaten als dwalende schapen. Hoor ons, herder van Israël.

3. De kracht van de klacht.

*"HEER, God van de hemelse machten,
hoe lang nog blijft u vertoornd op uw biddende volk?" (vs. 5)*

De HEER is de machtige God, groots in kracht en majesteit. Hij heeft de hemelse machten tot zijn beschikking als zijn legers. Zijn macht valt aan zijn legers af te meten.

Dat zegt de naam 'HEER, God van de hemelse machten'. Niets ter wereld kan tegen Hem op. Al Gods vijanden leggen het loodje, als de Heer zijn legermachten op hen afstuurt en tegen hen laat vechten. Dan is de Heer altijd de overwinnaar.

Maar wat als deze Heer, de God van de hemelse machten, vertoornd is op zijn volk? Dan moet zijn volk zich ook bergen en krijgt het er van langs. Dat is dan geen blinde woede van de Heer, die van razernij niet meer weet wat Hij doet en waar Hij slaat. Maar het is de achterkant van Gods lichtend gelaat. De andere kant van Gods liefde en zijn genade.

Die toorn van God tegen zijn volk moet niet te lang duren. Anders redden ze het echt niet. Worden ze niet gered en gaan ze definitief ten onder. Maar dat moet niet gebeuren. Met die zekerheid en dat verlangen roepen de dichter en de gelovigen de Heer aan. Hebben ze een klacht met kracht naar God toe.

"... hoe lang nog blijft u vertoornd op uw biddende volk?"

Hoe lang? Dat is een kenmerkende vraag in de klachten van de gelovigen aan Gods adres. Er zit ook iets van een zucht in. "HEER, we houden het niet langer vol onder uw toorn."

In de psalmen kom je vaak een dergelijke klacht tegen. In Psalm 79:5 bij voorbeeld.

*"Hoe lang nog, HEER! Bent u voor eeuwig verbolgen?
Hoe lang blijft uw woede branden?"*

En Psalm 13 wordt helemaal gestempeld door de klacht 'Hoe lang, HEER.'

*"Hoe lang nog, HEER, zult u mij vergeten,
hoe lang nog verbergt u voor mij uw gelaat?
Hoe lang nog wordt mijn ziel gekweld door zorgen
en mijn hart door verdriet overstelpt, dag aan dag?
Hoe lang nog houdt mijn vijand de overhand?" (Ps. 13:2,3)*

De klacht van gelovigen in de Bijbel is niet een klagend of klagerig: 'O, wat zijn wij zielig. We hebben het zo moeilijk.' Eerder klinkt er de erkenning in door: 'Wat zijn wij schuldig. We hebben het aan onszelf, aan ons ongelof te danken, dat wij in de sores en in nood geraakt zijn.'

Is een soortgelijke klacht ook vandaag niet op zijn plaats als we de geweldige verdeeldheid zien van God kerk op aarde? Is daarin ook iets zichtbaar van Gods toorn over het feit, dat we toch vaak eigen wegen gaan en in eigen kracht Hem willen dienen? Zijn werkelijk Gods Woord en Geest alles voor ons als christen, als leerlingen van de Heer Jezus Christus?

Met hun klacht gaan de gelovigen dan wel naar God toe. En ze erkennen het goed recht van Gods toorn. En dat het de hand van de Heer is die deze ellende over hen uitstort. Hij wendde zijn gelaat immers af.

De psalm zegt:

*"U liet ons brood van tranen eten
en een stroom van tranen drinken.
U hebt andere volken tegen ons opgezet,
onze vijanden drijven de spot met ons." (vs. 6,7)*

God heeft zijn volk zo bezocht, dat tranen als het ware hun dagelijks eten en drinken waren. En dat niet een klein beetje. Maar kruiken vol, stromen van tranen. Wat een verdriet, wat een ellende. Niet te stuiten of te stelpen.

En door de agressie van de Assyriërs zagen ook de kleine buurvolken zoals Ammon, Moab en Edom de kans schoon om de spot met Israël te drijven en ze aan te vallen met prikacties en plundertochten. Nu durven ze wel. En spot is een veel gebruikt en gevreesd wapen.

"Heer, toen bij ons vandaan keek, toen durfden de vijanden de spot met ons te drijven. Misschien ook met U: 'Waar is nu hun God?'"

Vrijmoedig komen de gelovigen in Psalm 80 met deze klacht bij de HEER, de God van de hemelse machten.

Ik zei: dit gebed kent de kracht van de klacht. Niet alleen omdat het rijmt en mooi klinkt. Maar deze klacht heeft kracht, omdat de gelovigen ermee naar de Heer gaan en een beroep doen op zijn kracht en majesteit. Ze confronteren de Heer met zijn eigen beloften en met zijn grote daden. Terwijl ze het goed recht van Gods toorn erkennen. Solidair als ze zijn met het hele volk van God.

Het is eens te meer reden God aan te roepen om zijn ingrijpen, je zou bijna zeggen: te roepen om de bekering van God. Dat God zich weer omkeert naar zijn volk, het genadig is en redding schenkt.

*"God van de hemelse machten, keer ons lot ten goede,
toon uw lichtend gelaat en wij zijn gered."* (vs. 8)

4. Toenemende intensiteit.

We hebben nu al twee keer het refrein van de psalm gehoord, in vers 4 en vers 8. Er komt nog een derde keer, in vers 20, het laatste vers van de psalm.

Ik vraag u even die drie versies van het keervers, te bekijken. Wat ziet u dan? Wat valt u op?

Inderdaad, dat de naam van God steeds uitgebreider wordt genoemd en aangeroepen. Kijk maar.

vs. 4: *"God, keer ons lot ten goede....."*

vs. 8: *"God van de hemelse machten, keer ons lot ten goede,....."*

vs. 20: *"HEER, God van de hemelse machten, keer ons lot ten goede,....."*

Dat markeert de toenemende intensiteit, waarmee de dichter en de gelovigen zich tot God richten. Ze leggen als het ware God het vuur steeds nader aan de schenen. Dat zit hem al in de herhaling van het refrein op zich. Maar meer nog in het met steeds grotere klem de HEER aanspreken en aanroepen om hulp, om redding, om genadig ingrijpen ten bate van het volk in nood.

En tussen de refreinen in vers 8 en vers 20 in vinden we in vers 15 en 16 een bredere uitwerking van dezelfde roep om Gods liefdevolle aandacht voor zijn volk.

*"God van de hemelse machten, keer u tot ons,
kijk neer uit de hemel en zie,
bekommer u om deze wijnstok,
de stek die uw hand heeft geplant,
het kind dat u zelf hebt grootgebracht."*

Ik zie ook een toenemende tederheid in de beeldtaal van de dichter.

Het beeld van de wijnstok, die God als een klein plantje in Egypte uitgegraven heeft en geplant in de gesaneerde bodem van het beloofde land.

Wat heeft God goed voor zijn wijnstok gezorgd en haar een ruime plaats gegeven.

Zo kon ze weelderig groeien en het hele land tot zijn uiterste grenzen kon beschaduwden. De bergen van de Libanon in het noorden. En van de grote zee in het westen tot de grote rivier in het oosten. Zover strekte het rijk en de invloedssfeer van David en Salomo zich uit.

Maar daar is niet veel meer van over. De wijnstok en de wijngaard zijn hun omheining kwijt.

*"Voorbijgangers plukken hem leeg,
wilde zwijnen wroeten hem om,
velddieren vreten hem kaal."* (vs. 13,14)

En de klacht krijgt een vrijmoedig vervolg:

"Waarom hebt u zijn omheining vernield?"
En:
*"Hij is verbrand en weggehakt,
verkwijnd onder uw duistere blik."* (vs. 17)

Maar, HEER, wend uw duistere blik af. Toon integendeel uw lichtend gelaat en wij zijn gered. Bekommer u om uw wijnstok, die u zelf hebt geplant en opgekweekt. Bekommer u om het kind, dat u zelf hebt grootgebracht. Weer worden de woorden teerder, menselijker en het appel op Gods liefde en genade intenser.

*"Leg uw hand op uw beschermeling,
het mensenkind dat u hebt grootgebracht."* (vs. 18)

Voor ons enigszins verborgen ligt hier in de oorspronkelijke taal een woordspeling in met de naam Benjamin. "Zoon van mijn rechterhand," betekent dat. Zo noemde Jakob de tweede zoon van Rachel.

De psalm bidt: "Heer, leg uw hand op uw Benjamin, het mensenkind dat u hebt groot gebracht."

Gods volk is Gods beschermeling, kostbaar als niets anders ter wereld. Van jongs af aan heeft God het liefgehad, meegenomen en grootgebracht. Dat was Gods verbond met hen en zijn genade voor hen.

Daar appelleert de dichter vrijmoedig op. Want dat kan God toch niet vergeten? Hij kan zijn kind toch niet vergeten, hoe dwars het ook is.

Heer, leg uw hand op uw beschermeling. Dat gebed mag je ook toepassen op heel Gods gemeente nu, klein en groot. Op allen die bij Gods verbond horen.

'Heer, leg uw hand op uw beschermeling en zegen het. Bescherm ons en zegen ons.' Handoplegging en zegen van de Heer zijn aan elkaar verbonden. De tederheid van het beeld en van de woorden mag ouders en kinderen van Gods gemeente raken.

Pleiten op de trouw en de liefde van God in het verbond mag van God. Moet ook van Hem. Daar is het zijn verbond voor. Maar vergeet dan de andere kant ook niet. De gelofte die de gelovigen doen aan God in dat verbond. Dat zij bij de Heer blijven, in Hem geloven en niet bij Hem weg gaan.

*"Dan zullen wij niet van u wijken.
Laat ons leven, en wij roepen uw naam:
HEER, God van de hemelse machten, keer ons lot ten goede,
toon uw lichtend gelaat en wij zijn gered."* (vs. 19,20)

Dat is een belofte van geloof en van trouw aan de HEER, gedragen door de belofte van God zelf.

We zijn geheel afhankelijk van Gods ingrijpende genade. We vragen om leven en roepen dan Gods naam.

"HEER, God van de hemelse machten, keer ons lot ten goede, toon uw lichtend gelaat en wij zijn gered."

En de verhoring van dit gebed?

Kijk daarvoor naar de Heer Jezus Christus. In hem toont God zijn lichtend gelaat. Dan ziet Gods volk dat in de donkerheid van de dood zit, in donker Galilea bij voorbeeld, een groot licht. Het grote licht van Gods genade. En we zijn gered. Zo is het nog steeds voor Gods volk. Redding komt van God. Redding is er alleen door Jezus Christus. Hij is Gods gezicht voor de mensen. Psalm 80 roept om Hem.

Amen.